

Asia: VN/33074/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue kiittää mahdollisuudesta lausua esityksestä alkoholilain muuttamiseksi.

Hallituksen esityksessä on pohdittu lakimuutoksen vaikutuksia alkoholin saatavuuteen, kulutukseen ja haittoihin Suomessa. Tunnistamme alkoholin saatavuuden parantamisen vaikutuksen alkoholin käytöstä aiheutuvien haittojen lisääntymiseen. Erityisenä huolenaiheena on, toteutuuko alkoholin toimituksen yhteydessä lain mukainen ikärajalvonta ja päihtymystilan arviointi sekä mikä vaikutus alkoholin kotitoimitukselle on sille ihmisryhmälle, jolla alkoholin kulutus on jo nyt ongelmakäyttöä.

Alkoholilain muutoksella voi olla merkittäviä vaikutuksia/riskejä haavoittuviin ryhmiin, kuten lapsiin, nuoriin, sekä perheisiin, joissa on päihdeongelmia. Lakimuutoksen myötä alkoholin kotiinkuljetuksen yleistyminen voi lisätä alkoholin kulutusta kotiympäristössä, mikä lisää riskejä haavoittuvien ryhmien kannalta. Suomessa on arviolta noin 53 000 lasta, joiden jommallakummalla vanhemmalla on vakava alkoholiongelma ilman huumeongelmaa ja noin 26 000 lapsen vanhemmalla sekä alkoholi- että huumeongelma jossain vaiheessa ennen lapsen täysi-ikäisyyttä . Näillä lapsilla on suurempi riski kohdata mielenterveysongelmia ja haitallista päihteiden käyttöä. Lisäksi alkoholin käytön lisääntyminen kotioiloissa voi heikentää lasten hyvinvointia perheissä, joissa esiintyy alkoholin riskikäyttöä. Tämä voi johtaa lasten turvattomuuden tunteisiin, pelkotiloihin ja huolenpidon laiminlyöntiin. Huomioitavaa myös on, että vuosittain 3600–6000 sikiön kehitys on vaarassa päihteiden takia. Pelkästään alkoholin eriasteisesti vaurioittamia lapsia syntyy vuodessa noin 600. Todennäköisesti alkoholilain uudistus lisäisi raskaana olevien äitien alkoholinkäyttöä, kun alkoholia voisi tilata suoraan kotiin.

Nuorten alkoholinkäyttö on vähentynyt osittain siksi, että alkoholin saatavuutta on rajoitettu ja ikärajavaltontaa tehostettu. Lakimuutoksen myötä kotiinkuljetukset helpottavat nuorten alkoholin saatavuutta, jos ikärajavaltonta ei ole riittävää. Lisäksi nuorten keskuudessa erityisesti pikatilaukset voivat lisätä juomistilanteiden pitkittymistä ja kerralla nautittujen alkoholimäärien kasvua. Tämä voi johtaa vaarallisempiin juomistapoihin ja lisätä päihdehaittoja. Lakimuutos siis lisää lasten ja nuorten altistumista päihteiden haitallisille vaikutuksille, mikä voi heikentää heidän hyvinvointiaan ja tulevaisuudennäkymiään.

Aikuisille lakimuutos voi tarjota helpotusta ja mukavuutta, kun alkoholijuomia voi tilata kotiin. Tämä voi erityisesti hyödyttää niitä, joilla on liikuntarajoite tai joilla ei ole lähistöllä alkoholimyymälöitä. Huomioitavaa kuitenkin on, että aikuisille, erityisesti riskiryhmiin kuuluville (kuten paljon alkoholia kuluttavat), kotiinkuljetus saattaa lisätä alkoholin käyttöä. Tämä voisi pahentaa olemassa olevia alkoholiongelmia, johtaa terveysongelmien lisääntymiseen sekä kasvattaa alkoholiin liittyviä sosiaalisia haittoja, kuten lähisuhdeväkivaltaa.

Ikääntyneille, joilla on liikkumisvaikeuksia, lakimuutos tarjoaa helpotusta alkoholijuomien saatavuudessa. Kotiinkuljetuspalvelu voisi vähentää heidän tarvettaan fyysiselle liikkumiselle myymälöihin. Toisaalta ikääntyneet ovat usein haavoittuvaisempia alkoholin terveysvaikutuksille, ja kotiinkuljetus voi houkutella heitä ostamaan ja käyttämään alkoholia enemmän kuin heidän terveydelleen olisi hyväksi. Erityisesti eläkkeelle siirryttäessä riski kasvaa alkoholin käytön lisääntymiselle. Tutkimuksen mukaan jopa 12 % lisäsi alkoholin riskikäyttöä jäädessään eläkkeelle, eikä alkoholilain muutos helpota tilannetta.

Kotiinkuljetus asettaa haasteita ikärajavaltontalle ja päihtyneiden henkilöiden alkoholin saannin estämiselle. Tämä voi johtaa siihen, että alaikäiset tai jo päihtyneet henkilöt saavat helpommin alkoholia. Lakimuutoksen vaikutukset riippuvat merkittävästi yksilön iästä, terveydentilasta ja alkoholinkäyttötottumuksista. Riskit kohdistuvat erityisesti nuoriin ja paljon alkoholia käyttäviin aikuisiin. Yhteenvetona voidaan todeta, että lakimuutoksen onnistuminen riippuu pitkälti siitä, miten tehokkaasti valvontaa ja sääntelyä pystytään toteuttamaan käytännössä.

Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueella huumeiden käyttö ja sekakäyttö on tällä hetkellä yleisintä ja vie eniten päihdepalveluiden resursseja. Laillinen päihde alkoholi on yleensä se, mistä huumeapotilaat aloittavat ennen kuin siirtyvät laittomiin päihteisiin. Hyvinvointialueen asukkaille on päihteiden käytön seurauksena kasaantunut elämänhallintaan liittyviä haasteita ja he tarvitsevat palveluja monialaisesti.

Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue katsoo, että nykyinen alkoholin saatavuus on riittävää. Mikäli lakiesitys tulee voimaan, pitää alkoholin kulutusta ja sen aiheuttamia haittoja ja haittojen kustannuksia edelleen seurata ja arvioida tarkasti. Lisäksi tulee kiinnittää erityistä huomiota valvontaan, ettei alkoholia kuljeteta liian nuorille tai päihtyneille. Aivan varmasti suuren haasteen tulee aiheuttamaan lasten ja nuorten käytössä olevien tilojen käyttö vrt. juhlatilat. Kuinka

toimituskiellon toteutumista voidaan valvoa ja mitkä ovat sanktiot? Alkoholinkäyttö ei ole terveydelle tarpeellista, eikä esitetyt alkoholilain muutokset tule lisäämään suomalaisten hyvinvointia, kuten esityksen tavoitteissa on esitetty.

Lausunto on valmisteltu Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue Soitessa laaja-alaisella yhteistyöllä.

Lång Johanna
Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue Soite